

Ηθική, Πολιτική, Δίκαιο

31 Μαΐου 2024

Δρ. Μαρία-Άρτεμις Κολλινιάτη

Ενότητα 9η: Βασικές διακρίσεις δικαιωμάτων, θετικά και αρνητικά δικαιώματα.

Βιβλιογραφία Ενότητας:

Kolliniati, Maria-Artemis. *Human rights and positive obligations to healthcare: reading the European Convention on Human Rights through Joseph Raz's theory of rights*, Baden-Baden: Nomos, 2019. σσ **41-67**.

Loughlin, Martin. *Sword and Scales: An Examination of the Relationship between Law and Politics*. Oxford – Portland Oregon: Hart publishing, 2000. σσ **213-214**.

Αρνητικά και Θετικά Δικαιώματα

Αρνητικά δικαιώματα:

Ατομικά δικαιώματα
Αρνητική ελευθερία

Θετικά δικαιώματα:

Κοινωνικά δικαιώματα
Θετική ελευθερία

Αρνητικά και θετικά δικαιώματα

Αρνητικές και θετικές υποχρεώσεις

Αρνητικές υποχρεώσεις

- Αποχή παρέμβασης

Θετικές υποχρεώσεις

- Νομικά ή πρακτικά μέτρα

Τρεις γενιές δικαιωμάτων I

1^η γενιά: Ατομικά κ Πολιτικά Δικαιώματα

2^η γενιά: Οικονομικά, Κοινωνικά κ Πολιτισμικά

3^η γενιά: Δικαιώματα Αλληλεγγύης

Ατομικά δικαιώματα

- **Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή:** Προστασία από ανεξάρτητες παρεμβάσεις στην προσωπική ζωή, την οικογενειακή ζωή, τη στέγαση και την αλληλογραφία.
- **Δικαίωμα στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι:** Ελευθερία να συμμετέχει κανείς σε οργανώσεις, συνδικάτα ή άλλες ομάδες χωρίς παρεμβάσεις ή επιβολή από το κράτος.
- **Δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης και της συνείδησης:** Προστασία της ελεύθερης έκφρασης των ιδεών, πεποιθήσεων και πίστευων χωρίς διώξεις ή κυρώσεις.
- **Δικαίωμα στην ιδιοκτησία:** Προστασία του δικαιώματος του ατόμου να αποκτήσει, να χρησιμοποιήσει και να διαθέσει περιουσία χωρίς παρεμβάσεις εκ μέρους του κράτους.
- **Δικαίωμα στην ελευθερία κίνησης:** Ελευθερία κινήσεων και επιλογής τόπου διαμονής εντός της χώρας ή διεθνώς.
- **Δικαίωμα στην ελευθερία της πίστης και θρησκευτικής πρακτικής:** Ελευθερία να ακολουθεί κάποιος τη θρησκεία της επιλογής του χωρίς διώξεις ή επιβολές.
- **Δικαίωμα κατά των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης:** Προστασία από κάθε μορφή σωματικής ή ψυχολογικής βίας.

Πολιτικά δικαιώματα

- **Δικαίωμα στην ψήφο και στη συμμετοχή στις εκλογές:** Δικαίωμα να συμμετέχει κάθε ενήλικος πολίτης στην εκλογική διαδικασία και να ψηφίζει ελεύθερα.
- **Ελευθερία έκφρασης:** Δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης και γνώμης χωρίς φόβο κυρώσεων από το κράτος.
- **Δικαίωμα σε συνελεύσεις και συγκεντρώσεις:** Ελευθερία να συναντάνε άνθρωποι ελεύθερα για την έκφραση απόψεων και τη διεκδίκηση δικαιωμάτων.
- **Δικαίωμα στη δημιουργία και τη συμμετοχή σε πολιτικά κόμματα:** Ελευθερία να συμμετέχουν οι πολίτες σε πολιτικά κόμματα και οργανώσεις.
- **Δικαίωμα στην ισότητα ενώπιον του νόμου:** Προστασία από διακρίσεις βασισμένες σε πολιτικές πεποιθήσεις, εθνικότητα ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό.

Οικονομικά δικαιώματα

- **Δικαίωμα στην εργασία:** Πρόσβαση σε ευκαιρίες για απασχόληση με δίκαιες και ευνοϊκές συνθήκες εργασίας.
- **Δικαίωμα σε δίκαιες και ευνοϊκές συνθήκες εργασίας:** Δίκαιη αμοιβή, ασφαλείς συνθήκες εργασίας, ίση αμοιβή για ίση εργασία και ώρες εργασίας που δεν υπερβαίνουν κάποια όρια.
- **Δικαίωμα στον συνδικαλισμό και στη συλλογική διαπραγμάτευση:** Το δικαίωμα των εργαζομένων να οργανώνονται σε συνδικάτα και να διαπραγματεύονται συλλογικά για καλύτερους όρους εργασίας.
- **Δικαίωμα στο επιχειρείν:** Ελευθερία να ξεκινήσει κάποιος τη δική του επιχείρηση και να συμμετέχει στην οικονομική δραστηριότητα χωρίς αδικαιολόγητα εμπόδια.
- **Δικαίωμα σε δίκαιη φορολόγηση:** Διασφάλιση ότι το φορολογικό σύστημα είναι δίκαιο και ισότιμο.

Κοινωνικά δικαιώματα

- **Δικαίωμα στην υγεία:** Πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και σε υπηρεσίες υγείας.
- **Δικαίωμα στην εκπαίδευση:** Πρόσβαση σε δωρεάν και ποιοτική εκπαίδευση.
- **Δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση:** Παροχή οικονομικής υποστήριξης σε περιπτώσεις ανεργίας, ασθένειας, αναπηρίας, γήρατος, ή άλλων περιστάσεων που οδηγούν σε απώλεια εισοδήματος.
- **Δικαίωμα στη στέγαση:** Πρόσβαση σε κατάλληλη και ασφαλή στέγαση.
- **Δικαίωμα στην τροφή:** Εξασφάλιση πρόσβασης σε επαρκή, ασφαλή και θρεπτική τροφή.
- **Δικαίωμα στην κοινωνική ένταξη:** Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού, ιδιαίτερα για ευάλωτες ομάδες.
- **Δικαίωμα στην κοινωνική υποστήριξη και πρόνοια:** Παροχή υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης, όπως φροντίδα για παιδιά, ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες.
- **Δικαίωμα στην εργασία και σε δίκαιες συνθήκες εργασίας:** Ενώ έχει και οικονομικές πτυχές, από κοινωνική άποψη περιλαμβάνει δίκαιες συνθήκες εργασίας, ισότητα και αποφυγή διακρίσεων στην εργασία.

Πολιτισμικά δικαιώματα

- **Δικαίωμα στη γλωσσική και πολιτιστική ταυτότητα:** Προστασία και προώθηση της γλώσσας και του πολιτισμού των μειονοτήτων ή των πολιτισμικά διαφορετικών ομάδων εντός μιας κοινωνίας.
- **Δικαίωμα στην πολιτιστική έκφραση:** Ελευθερία να εκφράζει κανείς την πολιτιστική του ταυτότητα μέσω της τέχνης, της λογοτεχνίας, της μουσικής, του χορού και άλλων πολιτισμικών εκφάνσεων.
- **Δικαίωμα στην πολιτισμική ποικιλομορφία:** Προώθηση και προστασία της πολυμορφίας των πολιτισμών εντός μιας κοινωνίας.
- **Δικαίωμα στην πολιτισμική ανταλλαγή και διάδοση:** Προώθηση της πολιτισμικής ανταλλαγής και συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και κοινοτήτων.

Τρεις γενιές δικαιωμάτων II

1^η γενιά /ΕΣΔΑ

- Δικαίωμα στη ζωή
- Στην ιδιωτικότητα
- Στην περιουσία
- Στην έκφραση

2^η γενιά

- Προστασία υγείας
- Στέγαση
- Εκπαίδευση
- Εργασία

3^η γενιά

- Υγιές περιβάλλον
- Δικαίωμα στους φυσικούς πόρους

Δικαιώματα τρίτης γενιάς

- Πρώτη γενιά δικαιωμάτων: ατομικά και πολιτικά
- Δεύτερη γενιά: κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα
- Τρίτη γενιά: **δικαιώματα αλληλεγγύης**, π.χ. δικαιώματα στο περιβάλλον, στην ανάπτυξη, στην ειρήνη, στην κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας. Κριτική: απροσδιόριστοι οι δικαιούχοι τους, ασαφές το αντικείμενό τους, αβέβαιο σε ποιους αντιτάσσονται.

Ερώτηση

Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

- Ποια είναι η κύρια διαφορά ανάμεσα σε ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα;
- Ποιος από τους δύο τύπους δικαιωμάτων είναι «ευκολότερο» να εφαρμοστεί στην πράξη;

Απάντηση

Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

- Ατομικά δικαιώματα: αποχή του κράτους.
- Κοινωνικά δικαιώματα: το κράτος οφείλει να προβεί σε ενέργειες. Απαιτούνται πόροι.
- Είναι μάλλον ευκολότερη η πραγμάτωση των ατομικών δικαιωμάτων.

Όχι απόλυτη διάκριση δικαιωμάτων

- Η διάκριση των δικαιωμάτων ανάμεσα σε ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά δεν είναι απλή και δεν είναι πάντα ξεκάθαρη.
- Π.χ. Δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Το κράτος δαπανά πόρους για τη συντήρηση του δικαστικού μηχανισμού, συνεπώς, όχι μόνο ατομικό δικαίωμα, αλλά και κοινωνικό με την ευρεία έννοια.

Διαφορετικές προσεγγίσεις φιλοσοφίας και πολιτικά ρεύματα

Φιλελευθερισμός: Ελευθερία, Πλουραλισμός, Ανθρώπινα Δικαιώματα – Αρνητικά και Θετικά Δικαιώματα.

Σοσιαλισμός: Ισότητα, Κοινωνικά Δικαιώματα – Θετικά Δικαιώματα.

Συντηρητισμός: Αριστεία, Ατομικά Δικαιώματα, Ιδιοκτησία. Ελευθεριακή προσέγγιση (Nozick) - Αρνητικά Δικαιώματα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!